

**MAAK
HET
VERSCHIL!**

TERUBLIK MASTERCLASS #3

MOGELIJKHEDEN MOGELIJK MAKEN

De Oude Rechtbank, Eindhoven - 24 oktober 2017

TERUBLIK MASTERCLASS #3

MOGELIJKHEDEN MOGELIJK MAKEN

De Oude Rechtbank, Eindhoven - 24 oktober 2017

*“Hoe verschillend we ook zijn,
we kunnen allemaal verschilmakers zijn.”*

Samen met experts organiseert BrabantKennis vanuit haar verkenning ‘[Mind the Gap!](#)’ drie masterclasses onder de naam ‘Maak het verschil!’.

Met de verkenning ‘[Mind the Gap!](#)’ dook BrabantKennis een jaar lang in een wereld van verschil. Het resultaat: een kleurrijke bundel van acht boekjes over verschillen in Brabant. In het nawoord ‘[Proef het Verschil](#)’ lees je de tien belangrijkste observaties.

Nu is het tijd om het verschil te máken. Daarom een reeks van drie masterclasses:

- Masterclass #1 ‘Polarisatie in de praktijk’ met Marcel Boogers
- Masterclass #2 ‘Kijk op de Wijk’ met Pieter Tops
- Masterclass #3 ‘Mogelijkheden mogelijk maken’ met Henk Oosterling

Dit is de terugblik op de derde masterclass ‘Mogelijkheden mogelijk maken’. Master Henk Oosterling, filosoof en oprichter van Rotterdam Vakmanstad, nam de deelnemers mee in de wereld van het onderwijs. Ons leven en zijn is inmiddels volstrekt virtueel, maar ondertussen zijn we nog steeds 19de-eeuwse mensen die vastzitten in 19de-eeuwse systemen en 19de-eeuwse manieren van denken. Als we kinderen willen voorbereiden op de toekomst, moeten we naar een andere manier van denken en hen 21ste-eeuwse skills bijbrengen.

Masterclass #3 ‘Mogelijkheden mogelijk maken’ viel samen met de [Dutch Design Week](#) en vond plaats in de [De Oude Rechtbank](#) op het Stratumseind in Eindhoven. De masterclass sloot naadloos aan bij het thema van de Dutch Design Week. De deelnemers werden uitgedaagd hun geest te stretchen om zodoende ruimte te laten ontstaan om te innoveren, nieuwe manier van denken en doen te ontdekken én zo mogelijkheden mogelijk te maken.

MASTER HENK OOSTERLING OVER...

DOENDENKEN

Einstein zei het al: *We can't solve problems by using the same kind of thinking we used when we created them.* We staan voor de taak een transitie te maken naar een andere manier van denken én doen: “Doendenken, passief gedrag omzetten in actief handelen”, aldus Henk Oosterling. En dat begint in het basisonderwijs. Daarom bedacht Henk het onderwijsvernieuwingproject Rotterdam Vakmanstad, dat moet leiden tot actief burgerschap en duurzaam vakmanschap.

DISCOURS-PARADOX

Henk: “We leven in een tijd waarin we totaal virtueel zijn. Als je van het dak afvalt, ben je dood. Maar als je je smartphone kwijtraakt, ben je dat ook. Die gedachte kunnen we niet aan, want we zijn nog steeds 19de-eeuwse mensen. Als twee discoursen op elkaar klappen, dan weet je dat er een omslag plaatsvindt. Dat er een andere manier van denken begint te rijpen, terwijl de oude manier probeert te insisteren. We hebben het dan over een discours-paradox. Het lukt nóóit om het geheel, twee discoursen tegelijk, te zien. Denk aan de paranoïde-kritische methode (optische illusie) van Dali, met schilderijen die twee dingen tegelijk uitbeelden. Je ziet ze nooit tegelijk. Bekijk daarom de mogelijkheden vanuit het andere discours.”

 @MARIEKE BEEKERS

Mogelijkheden mogelijk maken door 'doen-denken' aldus Henk Oosterling – masterclass @brabantkennis

 @JOKS JANSSEN

Hoe praat je over duurzaam vakmanschap in de eenentwintigste eeuw? Nieuw discours nodig volgens Henk Oosterling #maakhetverschil

IEDEREEN IS ONDERDEEL VAN EEN CIRKEL

Henk: “Wij zijn geneigd oppositioneel te denken. Theorie en praktijk. Autochtoon en allochtoon. Denken en doen. Er zit niets tussenin. Maar in deze tijd, waarin alles met elkaar is verbonden, is het denken in opposities verouderd. Net zoals het denken in piramides, top-down en bottom-up. Wij denken in beelden, zo interpreteren wij het geheel. Maar een zonsondergang bestaat niet. Een stip op

de horizon ook niet. Wat ligt er achter de horizon? Niks. Sterker nog, als je blijft doorlopen, kom je uiteindelijk weer bij jezelf terug. Als we alles blijven veralgemeniseren, komen we te ver van problemen af te staan, waardoor we er ook niets meer aan doen. We moeten anders leren kijken, denken en doen. Zie dat je onderdeel bent van een cirkel, waarin je autonoom kunt handelen. Alles begint en eindigt bij jezelf. *You're either part of the solution or you're part of the problem.* Dat is de enige oppositie die ik nog accepteer.”

Henk: “Alles begint en eindigt bij jezelf. You're either part of the solution or you're part of the problem. Dat is de enige oppositie die ik nog accepteer.”

HYPERMOBIELE IMMOBILITEIT

Henk: “Momenteel zijn we kinderen op achterhaalde wijze aan het voorbereiden op de toekomst, met 19de-eeuwse skills en denkbeelden. Om de omslag naar 21ste-eeuwse skills te kunnen maken, moeten we eerst een nieuwe emancipatie op gang brengen, met oog voor de wereld waarin we nu leven: een virtuele wereld, die heel reëel is voor kinderen. *Teenagers zijn screenagers*, ze kijken zo'n twaalf uur per dag op een scherm en verliezen daardoor de fysieke binding met de werkelijkheid. De werkelijkheid is niet meer face-to-face, maar interfaciaal. We leven in een wereld waarin we met 130 kilometer per uur naar een plek rijden waar we nog nooit van hebben gehoord, starend naar een tomtom. En ondertussen bellen we handsfree met iemand uit Zuid-Afrika over een deal in Alaska. Er is sprake van een hypermobiele immobiliteit: we razen met onze geest over de wereld, maar het lichaam heeft daarbij een rare, immobiele positie gekregen.”

 @BRABANTKENNIS

Wat ligt er achter de horizon? Niks! Sterker nog, als je blijft lopen, kom je jezelf weer tegen...#nietsislineair #maakhetverschil

HET MEDIUM WORDT DE MESSAGE

“Wanneer een nieuwe technologie wordt geïntroduceerd, weigert het lichaam in eerste instantie. Mensen weten zich geen raad met het medium [filmpje over de introductie van de roltrap in Oezbekistan: mensen zijn in de war en vallen van de roltrap]. Maar na verloop van tijd wordt het medium the message. We kunnen dan niet meer zonder het medium functioneren [satirisch filmpje over een defecte roltrap: mensen roepen om hulp, begrijpen niet dat ze zelf kunnen lopen op de roltrap]. Dát is de afgelopen jaren gebeurd. Technologie is zelfreflexief geworden, het stuurt zichzelf en neemt de capaciteit van de mens over. We leven voortaan naar de maat van de middelen. Onze conditie is radicale middelmatigheid. Anders gezegd: ons bestaansmiddel is onkritisch comfort.”

Henk: “Als we een samenleving willen met kritische mensen die zélf blijven denken en doen, moeten we op zoek naar een didactische vorm die het autonome handelen van kinderen stimuleert. Kinderen moeten reflectief worden, in plaats van radicaal middelmatig.”

ROTTERDAM VAKMANSTAD

De vraag is: hoe pas je dit toe in de praktijk? Hoe maak je van kinderen doendenkers? Volgens Henk door het onderwijs te veranderen: creëer integraal onderwijs, in plaats van louter cognitief onderwijs. Want er is geen scheiding in wat je met je hart, hoofd of handen doet.

Henk: “Een leven lang leren betekent geïnteresseerd, open en verwonderd blijven. Helaas wordt dat in het huidige onderwijs snel afgeleerd. Het draait om je examen halen, en klaar.”

Henk: “Alles wat vanzelf komt, heet comfort. Daar zitten andere handen aan. Door het comfort weg te nemen, geef je het initiatief terug aan kinderen en maak je ze autonoom. Zij snappen: als ik wil eten, moet ik boodschappen doen of voedsel verbouwen en koken. Dat vraagt om de juiste skills. Het resultaat werkt motiverend. Denk ook aan een jongen die een medaille wint met judo (en later misschien kampioen wordt) of een meisje dat een elektrisch circuitje bouwt

(en later misschien promoveert aan de TU Delft). Het gaat om ambitie, trots, zelfvertrouwen en erkenning: voortdurend!”

INTER-ESSE

Volgens Henk moeten we het beste uit mensen halen en dat verder ontwikkelen. Maar nog meer gaat het om verbinden en netwerken. “We zijn geen individuen, maar interviduen: elk mens is een knooppunt in immense sociale netwerken. We staan met alles en iedereen in relatie. Het draait dus eerst om de relatie en dan pas om het individu. Belangrijker dan wat er in mensen zit, is wat er tussen mensen gebeurt: inter-esse [‘inter’=tussen en ‘esse’=zijn]. Je kunt nog zo’n goede vioolspeler zijn, maar als niemand een viool voor je maakt, gaat het niet werken.”

Henk: “Belangrijker dan wat er in mensen zit, is wat er tussen mensen gebeurt.”

Henk: “Het is belangrijk dat scholen ook knopen in netwerken worden, dat ze meer gaan samenwerken met ouders, ondernemers en overheid. Een sterk netwerk geeft houvast. Het heeft veerkracht en werkt als een vangnet en trampoline.”

 @BRABANTKENNIS

We leven naar de maat van onze middelen...onkritisch comfort als bestaansmiddel! #henkoosterling #maakhetverschil

 @BRABANTKENNIS

Primair zijn wij een netwerk, alles is met elkaar verbonden, iedereen is het resultaat van relatie...#maakhetverschil

 @BRABANTKENNIS

Nieuwe verlichting is mediale verlichting. Niet wat doet een computer, máár wat doet een computer met mij?! #mediawijsheid #maakhetverschil

OVER ROTTERDAM VAKMANSTAD:

- **EC03:**
De leerlijnen zijn gericht op drie aspecten: fysieke, sociale en mentale duurzaamheid. Fysiek heeft te maken met de juiste keuzes op het gebied van voeding, beweging en materialen. Sociaal met zorgen voor anderen en samenwerken. En mentaal met een leven lang leren, (zelf)reflectie en kritisch denken. Denk bij elke beslissing die je maakt: is het drievoudig duurzaam? (Oók belangrijk voor beleidsmakers!)
gemedialiseerde wereld? Het gaat niet over: wat moet ik met een computer, maar wat doet een computer met mij? Hoe werkt nieuwe technologie? Hoe moeten wij ons verhouden tot die enorme machinerie? Hoe reëel zijn YouTube-filmpjes? Maar het gaat ook over de sociaal-culturele dimensie: online pesten heeft andere gevolgen dan pesten op het schoolplein.
- **BASISCONCEPTEN:**
Vakmanschap, interculturaliteit, duurzaamheid en integraliteit.
- **21STE-EEUWSE SKILLS (4 C'S):**
Communication, collaboration, critical thinking en creative innovation.
- **LEERLIJNEN:**
Sport (judo en aikido, lichaamsbesef) – gezondheid (voedsel/koken) – groen (tuinlessen)– techniek – cultuur – denken (filosofie, leren argumenteren).
- **MEDIAWIJSHEID:**
Kinderen worden opgevoed in media-effecten. Hoe bewegen we ons in een

“Geef mensen een gegarandeerd basisinkomen, zodat ze hun interesses kunnen volgen (ons basisprincipe!). Ze gaan dingen doen waar ze goed in zijn: mogelijkheden worden mogelijk.”

 @BRABANTKENNIS

Hoe kan dat organisaties die leren zélf niet meer leren?! Onderzoekend vermogen leraren moet vergroot worden #maakhetverschil

 @JOKS JANSSEN

Niet studenten, maar docenten in MBO moeten op stage gaan. Nieuwe skills bijbrengen en vaktrots organiseren #maakhetverschil @Brabantkennis

NETWERKEN

Publiek: “Hoeveel netwerken kan een mens aan?”
Henk: “Je moet altijd kritisch en reflectief blijven. Waarbinnen kun jij nog goed opereren en autonoom zijn? Wat is de reden van een nieuw netwerk? Het moet beheersbaar blijven. Kijk naar de social media: eerst gaat het alleen maar om zoveel mogelijk connecten, maar daarna gaan mensen defrienden. Je moet niet verzuipen in de netwerken, dan vreet het systeem je op.”

Publiek: “Binnen de netwerksamenleving zijn er meer dingen waarmee we verbinding maken, zoals geld. Hoe verwerk je dat in het circulaire denken?”
Henk: “Geef mensen een gegarandeerd basisinkomen, zodat ze hun interesses kunnen volgen (ons basisprincipe!). Ze gaan dingen doen waar ze goed in zijn: mogelijkheden worden mogelijk. Dat geeft ambitie, trots en zelfvertrouwen. Wie weet gaan ze daarmee ook veel geld verdienen. Vergeet niet: binnen mijn visie wordt het gegarandeerde basisinkomen toegekend aan mensen die van hun 4e tot 18e levensjaar geïnteresseerd zijn gemaakt door het onderwijs, daarbinnen een profiel hebben gekozen en daardoor niet voortijdig van school zijn gegaan en ook niet werkloos zijn geraakt. Het educatieve model blijft dus de basis.”

LERENDE ORGANISATIES

Publiek: “Je richt je op educatie voor kinderen. Maar hoe zit het met volwassenen?”

Henk: “Laten we het daarbij over organisaties hebben. Hoe is het mogelijk dat organisaties die leren zelf geen lerende organisaties zijn? Denk aan al die docenten met verouderde skills, die uit een wereld komen die voorbij is. Laat hén op stage gaan! Veel leraren zijn vermoeid en cynisch, omdat ze niet meer met hun vak mogen bezig zijn, gewoon lesgeven, wat ze het liefste doen. Laat ze hun vak op een andere manier ervaren, zodat ze weer geïnteresseerd en gemotiveerd raken. De stage vormt het begin van het weer lerend maken van de organisatie.”

Publiek: “En hoe is het met universiteiten gesteld?”
Henk: “Tragisch, zelfs dáár spelen ze nog niet in op de toekomst. Universiteiten moeten studenten gaan voorbereiden op de wereld waarin ze straks terechtkomen, bijvoorbeeld door het transitiedenken in het onderwijspakket te introduceren. Of geef alle studenten filosofieles.”

Publiek: “Wat is de huidige rol van de overheid?”

Henk: “Dereguleren en faciliteren, that's it. Dus ruimte creëren voor initiatief en creativiteit. De overheid is geen sturende organisatie meer, maar tevens een lerende organisatie. Besef dat we allemaal, ieder vanuit zijn eigen domein, onderdeel kunnen zijn van verandering. Het begint bij het denken en dan het doen!”

 @FLOOR BINK

Geweldig inspirerende en tot-denken-zettende middag gehad. Nu omzetten naar daden! Dank #henkoosterling #maakhetverschil

Henk Oosterling is universitair docent Filosofie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Als oprichter van Rotterdam Vakmanschap is hij pleitbezorger voor het leren van een actieve houding bij kinderen én duurzaam 21ste-eeuws vakmanschap.

Leestip: ‘Eco3: Doendenken’, over Rotterdam Vakmanstad/Skillcity

COLOFON

Dit product is een onderdeel van de verkenning 'Mind the Gap!' van BrabantKennis.

Tekstschrijver: Sara de Kort

Fotografie: Willeke Machiels

Vormgeving: Bureau Vertigo

Eindredactie: BrabantKennis

Uitgave BrabantKennis, november 2017

BrabantKennis verkent op eigen wijze de toekomst van Brabant: onafhankelijk, nieuwsgierig en vernieuwend in vorm. We prikkelen tot nadenken en houden Brabant scherp. Wij observeren, confronteren en inspireren, en dat doen we door trends te spotten, toekomstbeelden te schetsen en nieuwe perspectieven te bieden.

Volg ons op www.brabantkennis.nl of op Twitter [@brabantkennis](https://twitter.com/brabantkennis) en vind ons op [Facebook](#) en [LinkedIn](#) en [Youtube](#).